

∴ INDISCHE VEREENIGING. ∴

Voordrachten en Mededeelingen.

(2^e BUNDEL, N°. 2.)

Algemeene Vergadering op 20 December 1913
te 's-Gravenhage.

Werkprogram v/h. Bestuur 1913 – 1914.

Onderwerp :

EEN EN ANDER OVER DEN GAMESAN.

Spreker :

Rⁿ. M^s. SOEMITRO.

=====

Kort verslag der GAMESAN-demonstratie.
Notulen vergadering van 22 November 1913.

=====

2557
E44

BIBLIOTHEEK DER RIJKS-
UNIVERSITEIT TE LEIDEN.

Uit de boekverzameling der voormalige
Ned.-Ind. Bestuursacademie.

Bruikleen
van het Departement van Koloniën.

JULI 1923.

∴ INDISCHE VEREENIGING. ∴

Voordrachten en Mededeelingen.

(2^e BUNDEL, N°. 2.)

Algemeene Vergadering op 20 December 1913
te 's-Gravenhage.

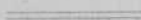
Werkprogram v/h. Bestuur 1913 – 1914.

Onderwerp :

EEN EN ANDER OVER DEN GAMELAN.

Spreker :

Rⁿ. M^s. SOEMITRO.

Kort verslag der GAMELAN-demonstratie.
Notulen vergadering van 22 November 1913.

M. van der Beek's Hofboekhandel.
's-Gravenhage. — — — 1913,

Vergadering op den 20^{en} Dec. 1913 te 's-Gravenhage.
Huishoudelijke Vergadering.

PUNTEN VAN BEHANDELING:

1. Bestuursoverdracht.
2. Werkprogram van het nieuwe Bestuur.
3. Ingekomen voorstellen.

Bij afwezigheid van den voorzitter opent de w^d voorzitter, de heer Loekman Djajadiningrat de vergadering en vraagt hare goedkeuring voor de samenstelling van het nieuwe Bestuur door den nieuw verkozen president, den heer Noto Soeroto, voorgesteld. Na goedkeuring is het nieuwe Bestuur 1913—1914 definitief als volgt samengesteld:

voorzitter: Rⁿ. M^s. Noto Soeroto.
secretaris: Rⁿ. Loekman Djajadiningrat.
penningmeester: Rⁿ. Sarengat.
archivaris: Rⁿ. M^s. A. Soorjopoetro.
commissaris: K. J. Leatémia.

De heer Leatémia, alsnu plaatsvervangend voorzitter, alvorens tot de werkzaamheden over te gaan, leest voor het

Werkprogram van het Bestuur 1913—1914.

Mijne Heeren!

Voor de derde maal tot voorzitter van onze vereeniging verkozen zijnde, betuig ik U allen mijn dank voor dit nieuwe bewijs van in mij gesteld vertrouwen. Ik mag't me niet ontveinzen, dat het voorzitterschap van onze vereeniging in de laatste jaren zware verplichtingen oplegt en veel tijd en moeite in beslag neemt. En het laat zich aanzien, dat, hoe bloeiender en krachtiger ons vereenigingsleven wordt, hoe meer de verschillende zorgen van den voorzitter zullen uitdijen, onder welke vooral zijn verantwoordelijkheid voor de uitingen van

het vereenigingsleven de eerste plaats inneemt. In zooverre was het voor mij een reden van tevredenheid, dat ik in de toename van mijn zorgen den groei der vereeniging mocht begroeten. Maar moeilijk is en blijft de taak van den voorzitter. Zijn leven is vooral rijk aan critiek van de zijde der leden, een critiek, die natuurlijkerwijs zeer verschillend, soms zelfs tegenstrijdig kan zijn en die — is zij niet van opbouwenden aard — zeer ontmoedigt.

Deze omstandigheden hebben mij aanvankelijk huiverig gemaakt om het voorzitterschap weder te aanvaarden. Doch de reeds gezegde vreugde over den bloei der vereeniging; de wensch om de vereeniging, in haar overgangsstadium van gezelligheidsvereeniging tot een bond van, zeker, in de eerste plaats studeerenden, maar daartevens ook een bond van toekomstige behartigers der belangen van het Indische vaderland, nog een tijd in die richting te sturen; de critiek, vooral der Delftsche leden, die ten mijnent opzichte altoos welwillend en opwekkend is geweest; dat alles heeft bij me het besluit doen rijpen om bij een eventueele herkiezing het mandaat aan te nemen. Hiernevens echter staat het ook bij me vast, dat ik a.s. Mei of misschien reeds eerder plaats zal maken voor andere krachten.

Het zij me vergund van deze gelegenheid gebruik te maken om te releveeren de opmerking van den heer Soorjopoetro op de vergadering van 22 Nov. j.l., n.l. „dat het nu noodig is duidelijker te omlijnen het gebied, waarin de Indische Vereeniging haar werkzaamheid wenscht te doen groeien, zoodat voor buitenstaanders, die eventueel met de Ind. Ver. samen willen werken, geen twijfel daaromtrent meer mogelijk zij”. Te oordeelen naar den geest, die in de meesten onzer leden is vaardig geworden, schijnt het me niet makkelijk toe een korte en zakelijke omschrijving van de taak der Ind. Ver. te geven. De heer Soorjopoetro noopt me eigenlijk tot een reminiscentie aan onze beschouwingen bij de jongste statutenwijziging, die aanleiding hebben gegeven tot zeer lange discussies. Nu dan ook reeds een sobere

doelomschrijving in ons reglement opgenomen is, aarzel ik niet om hier even terug te komen op de beschouwingen van het Bestuur, dat de statutenwijziging had voorgesteld. „De Ind. Ver. kan ons geven, wat wij *als mensch algemeen* behoeven, waaraan *niemand* onzer vreemd mag blijven en waarop toch ook weer niemand voor zich *alleen* aanspraak mag maken. De Ind. Ver. kan ons in ons *menschzijn* versterken.

Dat omvat veel en velerlei; zóóveel als wij, Indonesiërs tot nu toe, door tal van omstandigheden in Insulinde slechts ten deele vermochten te krijgen! Veel moeten wij in Insulinde derven; zij die achterbleven moeten dat nog blijvend missen.

Wie het niet zeggen kan, gevoelt toch duidelijk genoeg, duidelijker dan thans in kort bestek is uit te leggen: dat de maatschappelijke omstandigheden hem in Indonesië steeds het noodige hebben onthouden; . . dat ook zijne nabestaanden, gedwongen zullen zijn dien toestand van geestelijke armoede over zich te laten komen; . . . tenzij er bijtijds werkers zullen zijn, onvermoeide werkers, die aan onze nazaten het noodige zullen pogen te brengen.

In Indië vermag de overgroote meerderheid der Indiërs het onvolledige, ontoereikende der maatschappelijke verhoudingen niet te beseffen. Althans niet met zoodanige scherpte en wetenschappelijke juistheid, als het moderne Europa ons kan leeren. Van de maatschappij als een geheel, kregen wij nooit een genoegzaam volledig denkbeeld. Dat kwam grotendeels door onze jeugd en door onvolledig nadenken onzerzijds over de alledaagsche verschijnselen om ons heen. Slechts door bedachtzaam te leven overwinnen wij het leven. Gebrek aan bewustzijn beduidt de tyrannie van het leven over onze persoon. Voor zoover hij zulks wezenlijk behoeft, gewint de mensch zich alles door nadenken, door *bewustzijn*. Voor zoover hij niet alleen bestaat, met anderen samenleeft, ontbeert hij voor alles *maatschappelijk bewustzijn*, om naar juistheid en in geluk te kunnen bestaan.

Zoo hebben alle Indonetiërs van tegenwoordig slechts

één wezenlijk algemeen belang, het *eenige* belang, waar alles aan ondergeschikt zal worden, en waaruit al het goede mettertijd kan voortvloeien: de groei en bevordering van het *maatschappelyk bewustzijn*.

Op die basis kunnen alle Indonesiërs zonder onderscheid, zich ongehinderd plaatsen; althans zoolang zij in Europa de voordeelen genieten van al-zijdige voorlichting en een op elk onderdeel van ons bestaan gerichte wetenschap.

Door mede te werken aan het bevorderen van het maatschappelyk bewustzijn der Indonesiërs in Nederland, beoogt de Ind. Ver. dus niet alleen een prijzenswaardig doel: het is de eenige juiste wijze, waardoor zij nu of later, in staat is met goed succes „voeling te houden met Ned. Oost-Indië”. Aan de Ind. Ver. dus de zorg om — vóór alles — Insulinde's zonen tot diepere en meer omvattende zelfbezinning te doen rijpen, opdat zij zich reeds vroeg de plichten jegens hunne maatschappelyke omgeving leeren herinneren.

Insulinde heeft ons noodig, ons ouderen en jongeren, en allen die ná ons zullen komen!

Laat daarom elk onzer naar de mate zijner vermogens zich intijds doordringen met het diepe besef van de moeilijke taak der reformatie, die ons in 't vaderland wacht, als wij na vruchtbare jaren van inzameling en rijpe voorbereiding ginds mede helpen aan den individueelen en gemeenschappelyken vooruitgang van heel Indië. Die pogingen kunnen wij hier nooit behoorlijk volbrengen zoolang wij alleen staan. Daarvoor is *aaneensluiting* van de gelijkgezinden onvermijdelijk. Als samenleving in het klein kunnen wij dan worden een vruchtbaar en levenwekkend onderdeel van de menschelijke samenleving in het groot.”

Zoo opgevat valt het m.i. moeilijk de werkzaamheid der Ind. Ver. in een paar woorden te formuleeren. In de doelomschrijving in art. 2 der statuten ligt, naar mijn opvatting, meer dan alleen aaneensluiting en bevordering van gemeenschapsgevoel opgesloten. Ik vat de taak der Ind. Ver. zoodanig op, dat het lidmaatschap ons de moreele plicht

oplegt om *naast de intensieve beoefening onzer beroepsstudie* belang te stellen in de groote vraagstukken, van den dag, zonder ons echter te werpen midden in den strijd in de groote maatschappij.

In gevolge art. 7 Hoofdst. III. Huish. Regl. heb ik de eer U het volgende werkprogram voor te leggen en in verband hiermede de begrooting 1913—1914.

Lezingen te houden door leden onzer Vereeniging:

1. „Een en ander over de gamelan”, door R^s. M^s. Soemitro.
2. „Hygiënisch onderwijs in Indië”, door dr. H. J. D. Apituley.
3. „De pestbestrijding” door dr. Tj. Mangoenkoesoemo.
4. „Een terugblik op de 5 jaren v. h. bestaan der Ver.” door R^s. M^s. Notodiningrat.

Bovendien hebben wij nog in petto spreekbeurten van de heeren Prof. Dr. Snouck Hurgronje, Mr. C. Th. van Deventer, Dr. Kiewiet de Jonge en Prof. Mr. R. Steinmetz, die, zooals in het jaarverslag vermeld staat, ons bereidwillig toezegging hebben gedaan om in ons midden een lezing te houden. Wat echter de respectievelijke onderwerpen zijn, is nog niet bekend.

Bij genoegzame deelname en bij gunstige omstandigheden zal het bestuur stappen doen om in den loop van dit vereenigingsjaar een excursie te organiseeren naar een der belangrijkste en modernste inrichtingen op gebied van handel en scheepvaart in Nederland, n.l. de havenwerken van Rotterdam.

Een inniger contract zal gezocht worden met de bestaande Inlandsche vereenigingen. Was de band met Boedi Oetomo reeds gelegd, wij verwachten, dat die band in den loop van dit vereenigingsjaar hechter zal worden. Ten opzichte van Sarikat Islâm zal het Bestuur pogingen in het werk stellen om de eerste schreden tot toenadering te doen.

Het Bestuur zal middelen beramen om het contact met oud-leden blijvend te doen worden door b. v. bij hen aan te dringen om in de eerste plaats hen uit te noodigen een exemplaar hunner publicaties aan de bibliotheek der

vereeniging af te staan en in de tweede plaats om hen te verzoeken van tijd tot tijd bijdragen te leveren (korte opstellen en brieven) voor de uitgaven onzer vereeniging, de „Voordrachten en Mededeelingen.”

De uitvoering van dit program zal o.i. genoeg onze werkkrachten in beslag nemen, wil ze op goede wijze geschieden. Mogen wij van de zijde der leden op krachtige medewerking rekenen, dan zal, naar het Bestuur vermeent, ook dit jaar ons alleszins reden tot tevredenheid geven. Tot slot rust op mij de persoonlijke plicht om een woord van dank te uiten aan de heeren Soorjowinoto, Ambia Soedibio en Soediarto voor hunne hulpvaardigheid en steun door hen betoond als leden van het Bestuur gedurende het vorige jaar.

Begrooting voor het vereenigingsjaar 1913—1914.

UITGAVEN.

VERGADERINGEN.

Zaalhuur	f 2.50
fooi kellners	- 1.—
Convocaties en porto	- 3.50
7 vergaderingen in 't jaar $7 \times f 7.— =$	f 49.—

LEZINGEN.

Eventueele vergoeding voor lezers	
5 lezingen in 't jaar, $5 \times f 10.— =$	f 50.—
Drukken van de lezingen, (500 ex. p. lezing).	
5 lezingen $=$. . . $5 \times f 40.— =$	f 200.—
Correspondentie en schrijfbehoefden, ongeev.	- 35.—
Onvoorziene uitgaven	- 25.—
Totaal der uitgaven	f 359.—

INKOMSTEN.

Bijdragen van ongeev. 70 donateurs $70 \times$ (minstens) f 4.— $=$	(minstens) f 280.—
Contributies van ongeev. 45 leden $45 \times f 4.— =$	- 180.—
Totaal (minstens)	f 460.—

Namens het Bestuur:

NOTO SOEROTO.

Voor het verslag der werkzaamheden wordt verwezen naar de notulen van deze vergadering in de volgende publicatie. VII. 2e bundel No. 3.

De voorzitter, de heer Noto Soeroto, heropent de vergadering met een welkomstwoord aan het zeer groote aantal aanwezigen. Alvorens het woord te geven aan den heer Soemitro, die zal spreken over:

Een en ander over den gamelan.

geeft hij er zijn vreugde over te kennen, dat in den kring der Indische Vereeniging de belangstelling in de Inlandsche kunst begint te ontwaken. Heeft de secretaris met ingenomenheid in het jaarverslag 1912—1913 gewag gemaakt van de beoefening der *gamelan* door de Delftsche leden, den voorzitter is het een groote voldoening, dat de heer Soorjowinoto in de Delftsche afdeeling daarbij nog een voordracht heeft gehouden over de *gamelan*, welke hij het genoeg heeft mogen smaken bij te wonen en dat daarna, onafhankelijk van den heer Soorjowinoto, de heer Soemitro zich vrijwillig aangeboden heeft in een algemeene bijeenkomst over hetzelfde onderwerp te spreken. De voorzitter zegt „een voldoening”, omdat hij in de pogingen dier heeren de tegenspraak ziet van een verwijt van een ijverigen propagandist voor de kennis en waardeering der Indonesische kunst in 't algemeen; een verwijt, dat ons verdrietig moest stemmen, omdat het zijnerzijds zoo wèlgemeend en onzerzijds zoo wèlverdiend is. Die propagandist — zijn naam is J. A. Loebèr — schreef o. a. „Is het eigenlijk niet de verkeerde wereld, dat wij, Hollanders, belangstelling moeten vragen voor de kunst van Java? Is dat niet in de eerste plaats een zaak, die den Javanen, tenminste het ontwikkeld deel zelf aan gaat? Regelmatig bezoeken zonen uit Javaansche adellijke families onze universiteiten . . . en terwijl in onze Hollandsche omgeving een sterke drang naar oplevend

kunstgevoel ontstaat, zich uitend in alle takken van kunst, zien zij onverschillig toe, hoe ginds in hun eigen land mooi-geestelijk Java gaat verdooven Onze tijd is de juiste, om al die dingen (Javaansche literatuur, muziek, dans, wajang,) te waardeeren. Wij streven om iets te bereiken, wat ginds nog levend is. Daar is bijv. de dans! We zijn het onzinnig balletgedoe, de pirouettes met veel kanten rokjes, moede en vol blijdschap is de verschijning der nieuwe danskunst van Isadora Duncan begroet, die de individueele schoonheid der menschelijke beweging, handen en voeten inbegrepen, op den uitsluitenden voorgrond stelde Al ditgene, dat moeielijk gevonden, kunstmatig uitgewerkt moest worden, leeft nog in den schoonen, Javaanschen dans . . . Neem de Javaansche muziek ten voorbeeld en geef onzen komponisten het buitenkansje te beschikken over een eigen stel instrumenten, over een eigen toonstelsel^{*)} dat als het Javaansche voortkomt uit het nationaal kunstverleden! We zouden in onzen tijd niet moede zijn, dezen schat te verzorgen, met teedere zorg hoogerop te kweken. Geeg een hooggeschat komponist als Richard Strauss eens die Javaansche instrumenten te hooren, die volle imponeerende geluiden van *bonangs* en *sarons*, dien breeden klank der *angkloeng* en de man zou zich gelukkig achten die preciosa in onze musea opgedoken te hebben. Want komt niet het harmonieuze, het tevens „stimmungsvolle” element, dat onder den invloed der moderne muziek het oudere, uitsluitend melodieuze gaat overwinnen, vol ter uitdrukking in de Javaansche *gamelan*?

Ontdoe al die kostbaarheden uit Java's groot verleden van het ordinaire, dat er in den loop der tijden op gekomen is, niet het minst door de minachting van Europeanen, die deze hun vreemde kunstuitingen niet konden begrijpen, dus belachelijk vonden, en ze zullen meer dan iets ter wereld waard zijn in eere gehouden te worden, *het allereerst door het eigen volk*". *)

*) Cursiveering van ons.

Dit laatste nu staat op het punt om verwezenlijkt te worden en al maakt één zwaluw nog geen zomer, laat ons hopen, dat het voorbeeld van de heeren Soorjowinoto en Soemitro navolging zal vinden en dat de Indische Vereeniging ook in den kring harer zorgen betreft de belangstelling gaande te maken in het lot onzer nationale kunst.

Vervolgens geeft de voorzitter het woord aan den heer Soemitro.

R^e. M^r. Soemitro:

Dames en Heeren!

Hetgeen ik u ga zeggen, is te beschouwen als een inleiding van de muzikale demonstratie, die hedenmiddag plaats zal vinden. Deze demonstratie is eene schuchtere poging, om belangstelling voor den *gamelan* op te wekken of die levendig te houden in niet-indische of niet-javaansche kringen. Het is echter een poging van louter dilettanten, en het is slechts de liefde voor onze nationale muziek, die ons genoopt heeft de stoute schoenen aan te trekken en u uit te noodigen hierheen te komen. Het is te bejammeren, dat wij geen volledig *gamelan*-orkest hebben kunnen samenstellen; maar er zijn onder ons, Javanen, die in Holland studeeren, niet genoeg personen, die een eenigszins compleet *gamelan*-stel zouden kunnen bespelen. Ook is de *gamelan*-muziek berekend voor de buitenlucht of voor een min of meer open hal, zoodat zij in een aan alle kanten gesloten zaal niet tot haar recht zou komen.

Hetzelfde onderwerp, „de *gamelan*”, is een tijdje geleden reeds in de afdeeling Delft der Indische Vereeniging behandeld geworden door den heer Soorjowinoto. Ik kon er toen tot mijn groote spijt niet bij zijn, maar de heer Soorjowinoto is zoo goed geweest, mij het een en ander uit zijn lezing toe te zenden. Met dankbaarheid heb ik deze mij bereidwillig

verstrekte gegevens in ontvangst genomen: ik zal ze ter bestemder plaatse voorlezen.

Het lijkt mij niet doelmatig toe, in den breede uit te weiden over de samenstelling van den *gamelan*. Degenen, die weleens een *gamelan* hebben gehoord, en de moeite genomen hebben, de verschillende instrumenten te bekijken, zullen wel een idee gekregen hebben van de manier van bespelen, en zij, die nog niet in de gelegenheid zijn geweest, een Javaansche muziekuitlevering bij te wonen, zullen aan een gedetailleerde beschrijving der diverse instrumenten weinig hebben, vooral wanneer daarbij van de Javaansche, dus voor hen vreemd klinkende, benamingen gewag gemaakt wordt. In vele boeken over Nederlandsch-Indië kan men afbeeldingen en in ethnographische musea exemplaren van een *gamelan*-stel vinden. M. i. is het nuttiger na een vluchtige bespreking van het uiterlijk der Javaansche muziek instrumenten, meer tijd te besteden aan beschouwingen over de waardeering van den *gamelan* en over hetgeen gedaan zou kunnen worden, om onze muziek vooruit te brengen. Wij zullen ons beperken tot den *gamelan*, zooals die in midden-Java gevonden wordt, en het niet hebben over de Soendalanden of de Madoereesche streken.

Een compleet *gamelan*-stel bestaat uit ongeveer achttien instrumenten, waarvan dertien verschillende soorten. Het aantal en de aard dezer instrumenten varieeren echter al naar gelang van de gelegenheid, waarbij men den *gamelan* bespeelt, en van het doel, waarvoor de muziek aangewend wordt. Het zijn haast alle slaginstrumenten in de gedaante van staaf-, schijf-, ketel- en bekkenvormige metalen of houten stukken, welke rusten of op fraai bewerkte houten doozen en op strak gespannen touwen of hangen aan koorden, zooals b. v. de *gong*, waarvan kleinere variëteiten hier wel bekend zijn. De *rebab*, een tweesnarige viool, een later ingevoerd instrument, is van Perzisch-Arabischen oorsprong. Inheemsch zijn de fluit, de *tjelempoeng*, d. i. een cithar of liever liggende harp, en drie soorten trommen, de *kendang*,

ketipoeng, en de *bedoeg*. Van de slaginstrumenten bezitten sommige een klankbodem, en andere niet. Slechts op twee ervan, de *gendèr* en de *gambang*, een primitieve soort piano's, respectievelijk met metalen en houten toetsen, kan men een solo ten beste geven; de andere zijn meer begeleid-instrumenten.—

Wanneer men aan oudindischgasten hun oordeel over den *gamelan* vraagt, dan zullen de meesten hunner zeggen: „'t Klinkt wel aardig van uit de verte, vooral 's avonds, als het stil is en je op een lekkere lange stoel van je sigaartje kunt liggen genieten”. Hoe erkentelijk wij voor deze waardeering zijn, toch kunnen wij niet nalaten erover te glimlachen. Het is net, als of men over Chineesche en Japansche kunst sprekend, verkondigt: „Och! 't staat wel, zoo'n Japansche prent in de serre, met wat waaiers eromheen geflankeerd door een paar Chineesche speksteen beeldjes, zoo grappig! net als Billiken. En zoo'n Japansch theeblaadje met pauwenfiguren en een pijnboomstronk erop, is gewoon snoezig!

Dat in Europeesche ooren de Javaansche muziek vreemd klinkt, valt niet te verwonderen, gezien het verschil in aard tusschen haar en hare Europeesche zuster. Wanneer aan den anderen kant een Javaansche muziekkenner voor het eerst een Europeesch concertstuk ten gehoor krijgt dan zal hij, hoe subliem de vertolking ervan ook is, wel een indruk van schoonheid ontvangen, maar tegelijkertijd zal hij onwillekeurig glimlachen om het vreemde en wellicht ook nu en dan rillen om het vele, dat in zijne ooren barbaarsch en wanluidend klinkt; want welbeschouwd is het begrip valschof zuiver klinken tot op zekere hoogte een kwestie van gewoonte, van conventie. Pas in de 13^e eeuw is men b. v. ervan teruggekomen, den grooten en kleinen terts als dissonanten te beschouwen. Wanneer men nu bedenkt, dat bij onze muziek het toonstelsel geheel verschillend is van dat in Europa, dan is het begrijpelijk, zooveel moeite als Europeanen hebben, om den *gamelan* naar waarde te schatten. Een notenschrift ontbreekt bij ons geheel; wel zijn

in die richting pogingen aangewend, maar met weinig of geen succes. Een orkest—, een normaaltoon is er niet; gevolg hiervan is, dat de eene *gamelan* een halve, een heele toon, soms wel twee heele tonen verschilt van een andere. Instrumenten uit het eene stel kunnen vaak niet of moeilijk in een ander stel bespeeld worden. Zoo zijn er in den loop van den tijd twee soorten *gamelans* ontstaan, de *gamelan salendro* en de *g. pélog*. De laatste is over het algemeen rijker dan de eerste. De *g. pélog* bezit meer instrumenten, heeft een octaaf van zeven tonen, terwijl het *salendro*-octaaf uit vijf tonen bestaat. Toch klinkt de *salendro* vroolijker en opgewekter; de *pélogtonen* zijn dieper en plechtiger.

De verhoudingen tusschen de tonen onderling, de zoogenaamde intervallen, heeft men in Europeesch notenschrift probeeren weer te geven. Verdienstelijke mannen als prof. Land, Loman, Poensen, Wilkens, Groneman, Smeding, Ellis hebben er hunne krachten aan gewijd. Maar het is steeds bij een benadering gebleven, al zijn zij vaak uitgegaan van die *gamelans*, waarvan men zou kunnen verwachten dat zij het zuiverst gestemd zijn, n.l. die aan de vorstenhoven van Djokjakarta en Soerakarta. Wel bestaat er een partituur van een *salendro*-stuk, de *ladrangan girang-girang*, met medewerking van een Djokjasch hofmuzikant samengesteld, en zijn er min of meer gelukte Europeesche bewerkingen van *gamelan*-wijzen, maar het feit, dat ze niet erg gepakt hebben, is bewijs genoeg, dat zij als niet zeer geslaagd zijn te beschouwen. Zoolang de bestudeering der Javaansche toonkunst niet geschiedt door mannen, die èn bekwame muziekpaedagogen èn fijnvoelende kunstenaars zijn, zoolang zal die studie blijven dilettantenlapwerk of een dor-wetenschappelijke analyse zonder artistieke ondergrond. Wij komen later op dit onderwerp terug.

Goede *gamelans* zijn zeer zeldzaam. Slechts in de vorstenlanden en bij enkele kunstzinnige regenten kan men soms degelijke orkesten aantreffen. Wat in den *gamelan* het eerst treft, is wel het liefelijke, het harmonieuze, dat ieder

muzikaal mensch weet te bekoren. Dit is des te verwonderlijker, omdat ieder musicus een groote mate van vrijheid geniet bij het bespelen van zijn instrument. Van notenschrift en een harmonieleer is geen sprake; dus de muzikanten zijn louter aangewezen op hun gehoor, ook bij het spelen van nieuwe, absoluut vreemde melodiën. De hoofdinstrumenten, hetzij de fluit, de *rebab* of viool, hetzij de *gambang* en *gendèr* geven de inleiding en het tempo aan, de andere vallen na eenige maten in. Ieder orkestlid mag nu de melodie aanvullen door loopjes, variaties, arabesken, hij mag de toonladder opklimmen of afdalen, zacht en hard spelen, al naar het hem goed goeddunkt, natuurlijk indien hij zekere grenzen niet overschrijdt. Dit wordt echter overgelaten aan zijn goede smaak, gevoel voor harmonie en maat, en omdat de Javanen rythmisch gevoel in hooge mate bezitten, gebeurt het bij een goed orkest haast nooit, dat de uitvoering in een cacophonie ontaardt.

Een vertolking van onze gemoedsaandoeningen is de *gamelan* niet, al is het niet uitgesloten, dat een Javaansch kunstenaar bij het bespelen van zijn speeltuig onbewust zichzelf geeft. Als wij Javanen naar een compositie luisteren, dan moeten wij niet alleen de muziek in ons opnemen en verwerken, maar wij eischen daarenboven, dat het stuk ons geheel veroverd, betovert, ons belet te denken, zoodat wij bij het genieten ervan alleen met ons gevoel te rade gaan. Wij moeten als het ware door de gehoorde muziek bedwelmd worden. Of de opbouw van een muziekwerk logisch of niet logisch is, laat ons volkomen koud. Bij het begrip „logisch” hoort „verstand”, en alles, wat met verstandelijke reflexies in verband staat, werpen wij juist het eerst overboord bij het luisteren naar den *gamelan*. Wij moeten alleen voelen, ons laten gaan, onze fantasie vrij spel laten. Een Javaansch „Muziekdrama” is dus iets absurds.

Alleen bij het *wajang*- en het zoogenaamde Javaansche tooneelspel (*wajang wong*) kan de *gamelan* illustratief werken. Bij den *wajang*, ons poppen- en schimmenspel,

wanneer b.v. een strijds-scène ten tooneele wordt gevoerd, dan bootst de *gamelan* het krijgsgedruisch plastisch na. Trekt Ardjoena, de volksheld, door bosschen en over bergen en dalen, en doet de *dalang* of wajangbespeler na zijn gezongen relaas van den tocht de geluiden der wouddieren na, het geschreeuw van den pauw, het getjilp van het kwikstaartje, het huilen van den uil, dan begeleiden hem cantabile de *gambang* en *gendèr*, terwijl de fluit zacht meezingt, zangerig als een herderslied. Zijn de aartsgrappenmakers uit den *wajang*, Semar, Nala Garèng en Petroek, aan het springen en dansen, dan klinkt de *gamelan* schalks en dartel als een kinderrondedans.

Wij komen nu aan de vraag: „Hoe is de huidige stand der Javaansche muziekbeoefening, hoe staan wij, Javanen, tegenover onze nationale toonkunst?”

Ons antwoord kan helaas niet zeer gunstig luiden. De meeste degelijke muziekstukken zijn niet in de laatste halve eeuw gecomponeerd. Zelfs zijn de bepaald klassieke composities afkomstig uit de zeventiende eeuw, toen het Mataramsche rijk onder Sultan Agoeng een periode van hoogen bloei beleefde. In de laatste jaren zijn wel allerlei stukken verschenen, heel mooi en welluidend, maar wanneer men ze op den keper beschouwt, dan blijken ze slechts bewerkingen te zijn der klassieke, of een kunstige samenkopeling van plagiaten uit oudere werken. Wel wordt Java, tenminste Midden-Java op gezette tijden overstroomd door allerakeligst modische gamelan- en zangwijzen, die uit een artistiek oogpunt even hoog of even laag staan als „Ein Walzertraum” of „Puppchen, Du bist mein Augenstern.” Het zijn echte eendagsvliegen, die zich bliksemsnel over Midden-Java verspreiden en weer even snel verdwijnen. Meestal zijn deze afkomstig uit de Vorstenlanden, waar de beoefening der Javaansche muziek het meest intensief is. In dat milieu, het ligt immers voor de hand, vinden we naast vele werkelijke artisten tallooze muzikale beunhazen. Wat zijn de oorzaken van dezen achteruitgang der Javaansche

muziek? Ten eerste de geringe welvaart der bevolking, ten tweede het verval der vorstenhuizen, vroeger brandpunten der kunst. Nog geven de vorstenhoven van Djocjakarta en Soerakarta in heel midden-Java den toon aan op het gebied der muziek en der letteren, maar nieuwe meesterwerken vermogen ze niet meer voort te brengen. In de overige deelen van Java is de appreciatie der muziek treurig. Het zijn de voornaamste hoofden, regenten en patih's, en sommige meergegoeden, die zich de weelde van een goede *gamelan* met bijbehorende muzikanten, dansers, zangers en zangeressen kunnen veroorloven. En de salariering dezer artiesten is gewoonlijk meer dan belachelijk: drie, vier of vijf gulden per maand. Beroepsspelers, die niet aan een dergelijk orkest verbonden zijn, komen sporadisch voor. Om eene persoonlijke herinnering op te halen: in het Banjoema'sche was zes jaren geleden de bekendste *gambang*-speler een blinde, Setra Karja genaamd. In de residentie en ver daarbuiten had hij grooten naam, en terecht. Nooit heb ik iemand zooveel nobele klanken uit een *gambang* hooren halen, als hij het deed. Iederen avond werd hij geroepen om zijn kunst ten toon te spreiden, zoodat hij voor een gewonen Javaan een vrij ruim bestaan had. Maar ach, als hij moest spelen om den een of anderen feestvierenden landgenoot of rijken Chinees muzikaal genot te verschaffen, dan waren er onder de toehoorders o! zoo bitter weinig, die eerbiedig zijn meesterspel aanhoorden of den kunstenaar hulde, zelfs stilzwijgende hulde brachten. En wanneer Setra Karja den lieven langen nacht bij het wajangspel het orkest door zijn gevoelvolle voordracht gloed en kleur bijgezet had, van acht uur 's avonds tot zes uur in den ochtend, dan werd de blinde maestro in de morgenschemering als een draaiorgelman zonder eenig bedankje naar huis gestuurd, met een gulden of, als de gastheer in een goede bui was, met een rijksdaalder op zak. Geen wonder, dat de arme man ontroerd was, wanneer hij iemand ontmoette, die den kunstenaar in hem wist te eeren, al was het slechts door een devoot toeluisteren

of door een stille, oprechte bewondering voor zijn *gambang*-spel. Hij voelde het wel, de blinde Setra Karja! Dit staaltje een uit vele, is een getuigenis, hoe bedroevend weinig wij voor onze muziek over hebben, en helaas in de meeste gevallen ook over *kunnen* hebben.

Het ontbreken van een notenschrift heeft tot gevolg, dat vaak één wijs in verschillende streken verschillend gespeeld wordt. Men heeft b. v. van ééne compositie de *lagoe* (wijs) *Sala*, *lagoe Jodja*, *lagoe Banjoemas*, *lagoe Kediri* enz.

Voor wij dit gedeelte eindigen, zouden we op iets willen wijzen, dat aan onze Javaansche samenleving eigen is. De vorstenhoven uitgezonderd, kunnen wij wel zeggen, dat alle composities, klassieke en modische, degelijke en ondegelijke, uitgevoerd worden, zoowel in de huizen der regenten, als door den minsten Javaanschen ronzenbons in het een of andere kleine dorpje hoog in de bergen. Laten wij ter verduidelijking hiervan het volgende fantastische voorbeeld nemen. Veronderstellen wij eens, dat een Johan Messchaert met zijn koninklijke stem op een concert ten gehoor brengt het „Vilja-lied” uit „Die lustige Witwe,” dat een Carl Flesch achter de voetlichten aan zijn instrument de „Valse Chaloupée” ontlokt. 't Is te dwaas om er aan te denken. Wij zouden nog meer lachen, wanneer een gezelschap Duitsche Oempa's zich schrap zet en b. v. op een marktplein de Negende Symphonie van Beethoven ten beste geeft. Wij geven toe, dat deze voorbeelden eigenaardig zijn, maar zij typeeren zoo juist de muziekbeoefening bij ons.

Tot slot de vraag: „Wat moeten wij doen, wat kunnen wij doen, om onze nationale muziek uit haren staat van stilstand en dus van achteruitgang op te heffen?” De heer Soerjowinoto zou om te beginnen een orkest—, een standaardtoon willen invoeren, welke toon b. v. voortgebracht zou moeten worden door een staaf of stemvork van een metaal-alliage, die zoo weinig mogelijk aan verandering door physische invloeden onderhevig is. Alle *gamelans* zouden dan bij het vervaardigen en bij het stemmen van dien standaardtoon

moeten uitgaan, opdat binnen afzienbaren tijd in de Javaansche muziek meer uniformiteit van toon zou kunnen heerschen.

Ik zal zoo vrij zijn, het stuk voor te lezen dat de heer Soerjowinoto zoo vriendelijk geweest is mij toe te zenden.

„Een voorrecht is het ons hier te bevinden in een omgeving van Westersche beschaving. Inderdaad valt er heel veel te leeren. Om niet te ver van ons onderwerp af te gaan, zien we welk een hoogen trap van ontwikkeling de Europeesche muziek heeft bereikt en dan moeten we erkennen, dat onze Javaansche muziek nog op een laag peil staat.

We hopen, dat ons verblijf hier te lande voor ons allen een prikkel mag zijn om te denken aan onze nationale kunsten, om te beseffen, dat de plicht op ons rust deze nationale kunsten te bevorderen.

Laten we nagaan, hoe onze Javaansche muzikanten (*nijogo's*) worden opgeleid. We weten, dat er bij ons geen sprake is, noch van muziekscholen, noch van muziekonderwijzers. Gewoonlijk bestaan onze *nijogo's* uit menschen van den lagen stand. Reeds op jeugdigen leeftijd beginnen ze te spelen en wel op de meest eenvoudige instrumenten. Wij ze bijna geheel en al aan hun lot worden overgelaten is de tijd, welken zij noodig hebben om goede spelers te worden met geen mogelijkheid te bepalen. Het ontwikkelen van hun aanleg — als er tenminste sprake van is — berust slechts op het afkijken en naspelen van andere spelers in hunne onmiddellijke omgeving. Met het oog op dit feit nu, is het licht te beprijpen, dat zij 't nimmer verder zullen brengen dan hun omringende collega's. Zoo zal het aantal stukken steeds hetzelfde blijven, tenzij artisten, als ik ze zoo noemen mag, uit andere streken er nieuwe komen invoeren; wel is waar komen er van tijd tot tijd artisten van buiten, voornamelijk uit de vorstenlanden waar het *gamelan* spel de hoogste graad van ontwikkeling heeft bereikt, vergeleken bij andere plaatsen en streken; doch van dergelijke gelegenheden kunnen onze *nijogo's* niet profiteeren aangezien

de tijd, dat zij in het midden onzer muzikanten vertoeven, gewoonlijk niet van langen duur is.

Ziehier dus feiten, die duidelijk tot verandering en verbetering aansporen, opdat men deze nationale kunst verder ontwikkelen kan.

De eenige weg, dien we moeten inslaan, is het invoeren van een muziekschrift voor onze Javaansche musici, tot heden toe nog onbekend. Wel is waar zijn er eenige grooten in de vorstenlanden geweest, die Javaansche muziek op schrift hebben gezet, iets wat wij ten zeerste moeten toejuichen; doch helaas heeft het geen ingang bij het volk gevonden.

Ligt het nu niet voor de hand dat wij de aangewezen personen zijn om pogingen in het werk te stellen toonschriften in elkaar te zetten?, die ons van zeer groot nut zullen zijn bij de bevordering van onze schoone kunst? Ik geef toe, dat het niet van een leien dakje zal gaan — immers zoo is het met alles —, doch een studie der reeds bestaande vreemde muziekschriften, een onderzoek of deze al dan niet toegepast kunnen worden op onze Javaansche instrumenten, kunnen ons dienen tot een begin van ons groote werk.

Ook voor de Javaansche zang zal muziekschrift van even groot nut zijn, de Javaansche zang, die tegelijkertijd met de muziek zijn aandacht verdient. Voor den vooruitgang eischt hij echter nog veel meer.

Ziet, welk eene studie bekende zangers hier achter den rug hebben, welk eene ingewikkelde theorie zij daar bij noodig hebben. Inderdaad men heeft het daarin reeds ver gebracht. In zangscholen leert men niet alleen het zingen met inachtneming van duidelijk uitspreken der woorden, van het ademen, dat daarbij een groote rol speelt, en misschien nog veel meer andere dingen; doch meteen is het een uitstekende spreekles, waarbij men leert de juiste uitspraak der woorden. Voorwaar een pracht eener studie. Is het niet iets dat wij moeten toepassen op onze nationale kunst? Ziet ge niet de mogelijkheid in, dat onze kunst op een veel

hooger peil kan worden gebracht dan waarop zij op dit oogenblik staat?

Wat betreft het vervaardigen van onze Javaansche instrumenten, laat ik een enkel woord hierover wijden.

Voor zoover mij bekend hebben we in onze *gamelan*-muziek geen standaardtoon.

Zoo zou men geen twee stel *gamelans* van verschillend fabrikaat kunnen vinden, die dezelfde stemming hebben. Zou het niet gewenscht zijn een grondtoon aan te nemen waarop alle te vervaardigen instrumenten gebaseerd moeten zijn? Mijns insziens hebben we dan het voordeel, dat alle instrumenten bij elkaar kunnen passen, vooral met het oog op het feit dat onze instrumenten behalve de *rebab* en de *tjlempoeng* slechts eenmaal en voor altijd worden gestemd. Gelijk in de Europeesche muziek de *a* als grondtoon wordt beschouwd, evenzoo zou men de 6 (*nem*) de *babon*-toon kunnen noemen, de toon, die overeenkomt met die, welke men met de minste inspanning met zijn normale menschelijke stem kan voortbrengen.

Verder kunnen er in den vorm van de verschillende instrumenten veranderingen en verbeteringen worden gebracht, met het oog op de grootte, het hanteeren bij het vervoer enz. De versiering waarin het Javaansche motief op den voorgrond komt, zij voor het grootste deel gehandhaafd. Immers zou het niet logisch van me zijn om, waar ik nu spreek van bevordering van onze nationale kunsten, onze decoratiën weg te cijferen.””

Hoe lofwaardig deze plannen van den heer Soerjowinoto zijn, toch zou m. i. de verwezenlijking ervan alleen aan bekwame handen, aan degelijke *beroepsmusici* toevertrouwd moeten worden. Mannen, die op het gebied der toonkunst hunne sporen verdiend hebben, zouden die taak op zich moeten nemen. Een Willem Mengelberg, een Henri Viotta, Hutschenruyter e. a. zouden in een Javaansch milieu onze muziek moeten bestudeeren, en in die omgeving niet een

paar maanden, doch eenige jaren verblijf moeten houden. Dan zou er misschien goed, degelijk werk tot stand kunnen komen. Ik zeg misschien. Niet, dat wij twifelen aan de bekwaamheid dier mannen. Integendeel! Maar bij het bestudeeren der Javaansche muziek zouden zij die studie natuurlijk zoo ruim mogelijk moeten opvatten, en hunne aandacht schenken ook aan onze zangkunst; en hier zit juist de groote moeilijkheid, want evenals in het oude China de dichtkunst innig met de schilderkunst verbonden was, zoo bestaat er tusschen de Javaansche poëzie en de Javaansche muziek een zeer nauw verband. Poëzie wordt haast altijd gezongen, nooit gesproken, in hoogstenkele gevallen gereciteerd volgens een bepaalde cadans en rythme, gelijk een litanie. Een Javaansch „gedicht” is steeds een „lied”. Voor degenen, die weten hoe uiterst moeilijk de Javaansche dichtkunst, zelfs voor onszelf is, zal het klaar en duidelijk zijn, dat men zonder wetenschappelijke voorbereiding er zich in een paar jaren niet inwerken kan.

Aldus moeten het de Javanen zelf zijn, die de verbetering hunner muziek moeten bewerkstelligen. Ik stel me de muzikale opleiding der Javaansche kunstenaars, welke die zware taak zouden moeten uitvoeren, aldus voor:

Eenige Javaansche jongelui, van wie men veronderstelt, dat zij muzikalen aanleg bezitten, krijgen op jeugdigen leeftijd van bekwame leermeesters les in de *gamelan* bespeeling en ook onderricht in de Europeesche muziek; men leert hen b.v. pianospelen. Als uitdrukkelijke voorwaarde zou ik willen stellen, dat zij niet voor hun achttiende jaar uit de Javaansche samenleving gaan, en dat zij het liefst verblijven te Soerakarta of Djokjakarta. Wanneer zij nu achttien, twintig jaar zijn, dan kunnen zij, zoo zij de verwachtingen niet teleurstellen, tamelijk goed op de hoogte zijn van de Europeesche muziek en de voornaamste *gamelan* instrumenten bespelen. Nu kunnen ze veilig, zonder vrees voor vreemding van hunne nationale toonkunst, eene meer wetenschappelijke muzikale opleiding in Europa gaan genieten.

Hun verblijf alhier zou zoo lang moeten duren als noodig is om een of meer diploma's aan conservatoria te behalen. Echter zouden zij, het is duidelijk, in die jaren, dat zij in Europa studeeren, geregeld zich moeten oefenen op meerdere Javaansche muziekinstrumenten, die ze op hun kamer naast hun piano bij de hand moeten. Desnoods zouden zij op gezette tijden, b. v. eens in de week of om de veertien dagen, een *gamelan*-orkest met hunne in Europa studeerende landgenooten kunnen samenstellen. Wanneer nu deze Javaansche musici op Java teruggekeerd zullen zijn, en hun aantal bedraagt niet een of twee, maar twintig of dertig, dan kan men wel verwachten, dat onze muziek binnen afzienbaren tijd eene groote schrede voorwaarts doet.

Deze opleiding van deskundige kunstenaars is echter een ideale, want vraagt ge me, of dit alles binnen de eerstvolgende kwarteeuw zou kunnen geschieden, dan durf ik daarop gerust met „Neen!” antwoorden. Indië heeft thans onderwijzers, doktoren, medici, juristen, landbouwonderneemers, handelslieden noodig, en eerst wanneer door het eendrachtig samenwerken dezer menschen de volkswelvaart aanmerkelijk zal zijn gestegen, er dus een betrekkelijke overvloed zal heerschen, dan pas zal de tijd zijn aangebroken, dat het Javaansche volk uit zijn midden toonkunstenaars zal voortbrengen, die tegelijk muziekgeleerden zijn.

Moeten wij nu onder de tegenwoordige omstandigheden stilzitten? Allerminst. Wel kunnen wij ingrijpende verbeteringen nog niet tot stand brengen, maar de belangstelling voor en de liefde tot de Javaansche muziek aanwakkeren bij vreemden en landgenooten, daartoe zijn wij wel in staat. Het is zelfs onze plicht, dat te doen. Laten wij onze aandacht bepalen tot één Javanengroep, n.l. tot hen, die hunne opvoeding hier in Europa genieten! Wat kunnen wij in deze verrichten?

Ik zou dan gaarne willen zien, dat wij in Nederland een vast Javaansch orkest bezaten, dat geregeld oefende en eens of een paar keer per jaar uitvoeringen gaf, voor

belangstellenden toegankelijk. Het zou ongetwijfeld de ideeën over onze muziek ten onzen gunste wijzigingen, en de naar de koloniën trekkende Hollanders kunnen aansporen meer aandacht te schenken aan den *gamelan* en wat daaraan annex is, zoo zij in de gelegenheid komen die te hooren.

Zijn wij in Indië teruggekomen, dan moet ieder onzer met een schare van muziekvrienden liefhebberij-orkesten vormen, waar niet alleen de *gamelan*, doch ook de Javaansche zang en dans beoefend worden. Wel is waar is dit alles diletantenwerk, maar aangezien de bestaansmogelijkheid van vele en degelijke beroepsmusici door den ongunstigen economischen toestand van Indië zeer gering is, moeten wij ons hiermee tevreden stellen. Men moet nu eenmaal roeien met de riemen, die men heeft. Natuurlijk zouden wij nooit moeten vergeten, dat wij diletanten zijn, en met groote letters op ons wapenschild neerschrijven de spreuk:

„In der Beschränkung zeigt sich erst der Meister.”

Bij het invoeren van eventueele muzikale hervormingen zouden wij de grootste voorzichtigheid in acht moeten nemen. Doen wij dit niet, dan zullen onze bemoeiingen in deze voor onze toonkunst juist een groot gevaar zijn. Wij zullen het al als een groot succes moeten boeken, wanneer door dit ons streven in alle lagen der Javaansche maatschappij binnen niet al te langen tijd een zuiverder, hooger waardeering van onze inheemsche muziek geboren wordt. Dat het Westen niet onverschillig zal toekijken, maar ons zal steunen met raad en daad, daaraan bestaat onzerzijds niet de minste twijfel.

Moge het ons vergund zijn, het nog eens te beleven, dat de Javaansche toonkunst een tijdperk van grooten bloei doormaakt. Zij verdient dit ten volle, want evenals in het Oosten de schilderkunst bij Japanners en Chineezers het hoogst staat, zoo heeft bij geen enkel Aziatisch volk de muziek zoo'n hoogen trap van ontwikkeling bereikt als bij de Javanen. In den *gamelan* vindt die muziek haar volmaaktste uiting.

Kort verslag der GAMESAN-demonstratie.

In een stampvolle zaal onder een buitengewone belangstelling begon de heer Soemitro aan zijn lezing over de *gamelan*, waarvan hij niet alleen een droge beschrijving der instrumenten te hooren gaf, doch waaraan hij tevens een wetenschappelijke tint wist te geven, terwijl hij op voorbeeldige wijze de vergadering in een aangename stemming wist te houden. Nadat hij zijn voordracht geëindigd had, waarmede hij veel bijval had geoogst, gaf hij den aanwezigen een korte uitleg van de samenstelling der Javaansche instrumenten, die in de vergaderzaal klaar stonden om te worden bespeeld. Er werd voorts medegedeeld, dat deze instrumenten niet geheel en al in goeden staat waren, daar ze een landurige rust hadden gehad, waardoor de klank minder zuiver geworden was, vooral ook door de groote temperatuursverschillen, waaraan ze hier te lande blootgesteld waren. Bij gebrek aan spelers moest men zich bovendien tevreden stellen met een zeer onvolledig orkest, bestaande slechts uit de voornaamste instrumenten (*gambang*, *gendèr*, *demoeng*, *kendang*, *ketoek*, *kenong*, *kempoel* en *gong*.)

Daarop werd begonnen aan de bespeling van de *gamelan* door eenige Delftsche leden, die daartoe hun medewerking verleenden. Eerst kregen we de *Gondjang Gandjing* te hooren, een heel eenvoudig stukje in matig tempo, gevolgd door een soort van marsch de *Ritjik Ritjik*, in den regel gespeeld ter verwelkoming van gasten. Al spoedig was het verschil tusschen beide stukken op te merken. Terwijl het eerste een stemming van rust en kalmte met ietwat melancholie weergaf, deed het tweede ons denken aan een rumoerige beweging, waarbij de *kendang* op den voorgrond trad.

Ondanks de onvolledigheid van het orkest, de onge oefendheid der spelers en de gebrekkige instrumenten, klonken de liederen niet onaardig in de kleine vergaderzaal, voor liefhebbers zelfs streelend in de ooren, dank zij de

vele moeite, die de leider, de heer Soerjowinoto, zich getroost heeft om van totaal ongeoefende menschen, bruikbare *nijogo's* (*gamelan*-bespelers) te maken, die tenminste enkele stukken zonder fouten op diverse instrumenten konden begeleiden. Een welverdiende toejuiching van het publiek viel den Delftsche muzikanten dan ook ten deel.

Hierop volgde een fragment uit de *Bimo Koordho*, door Paul Seelig op noten gezet en door Jonkvrouwe von Smidt auf Altenstad op de piano gespeeld, om aan te toonen hoe afschuwelijk het klonk, waarvoor eenigen der aanwezigen dan ook schouderchokkend hun afkeuring te kennen gaven; een ondankbare taak voorwaar voor onze hulpvaardige donatrice, waarvoor de vereeniging haar niettemin steeds dankbaar zal zijn. Ter vergelijking werd hetzelfde fragment uit hetzelfde stuk door den heer Soerjopoetro op de *gambang* gespeeld, zoodat men duidelijk het onmerklijk verschil kon hooren, hetgeen heel begrijpelijk is, daar de tonen van de piano niet overeenkomen met die der Javaansche instrumenten, terwijl daarbij de heer Seelig ter aanvulling een begeleiding heeft gecomponeerd, waardoor de stukken in sterke mate vereuropeesd zijn en het Javaansche karakter geheel en al missen.

Dan kwamen weer eenige gamelanstukken de *Tjloentang Gêrong* en de *Taroepollo* overeenkomende met de eerstgespeelde *Gondjang Gandjing*, gevolgd door een orkest met zang uit de gramaphoon. Tot de aanwezigen had de heer Soemitro echter vooraf terecht opgemerkt, dat men van een oude pramaphoonplaat niet moest verwachten, dat ze de werkelijkheid trouw zou weergeven en dat men vooral niet op den zang moest letten, daar evenals vele Javaansche zangeressen ook deze in de zelfde fout verviel van te hoog te willen zingen. Inderdaad was deze waarschuwing niet overbodig. Ongelukkigerwijze kon men echter het *gamelan*-orkest heel slecht, maar den zang al te duidelijk verstaan. Ofschoon er nog een tweede plaat was, draaide men ze wijselijk niet af. Gelukkig haalden de heer Soerjowinoto en zijn medespelers tot

slot nog eenige frissche klanken uit de *gamelan*-instrumenten, om, zooals de heer Soemitro zei, de dames en heeren met echte Javaansche melodiën in het geheugen naar huis te laten gaan.

Op den rondvraag van den voorzitter, vroeg de heer Abendanon het woord.

„Mijnheer de Voorzitter,” aldus. ongeveer de heer Abendanon, „namens de vergadering bedank ik het Bestuur der Ind. Ver. voor den gezelligen middag en de heeren Soemitro en Delftsche muzikanten voor het geen ze ons ten gehoor hebben gegeven. We hebben gezien, dat een gamelan op kleine schaal, uit slechts een beperkt aantal instrumenten nog best te bespelen is. De heer Soemitro vertelde in zijn voordracht van iemand, die in een luierstoel met een sigaar in de hand naar een gamelan zat te luisteren, alleen omdat hij het misschien aardig vond althans niet hinderlijk voor zijn rust; maar ik ben er toch haast zeker van, dat er onder de hier aanwezigen vele belangstellenden zijn en ik twijfel er niet aan, dat de meesten van ons heden middag veel hebben genoten van de Javaansche melodiën, die de heeren uit Delft ten beste hebben gegeven en die bij ons vele herinneringen uit het verre Oosten hebben opgewekt. Het is niet genoeg te waardeeren dat de leden der Indische vereeniging ook de nationale kunst trachten te doen bloeien.”

Na een woord van dank gebracht te hebben allereerst aan den heer Scheurleer, die zoo vriendelijk was geweest de *gamelan*-instrumenten uit zijn particuliere verzameling in bruikleen af te staan, aan den heer Abendanon voor de waardeerende woorden, aan Jonkvr. von Schmidt auf Altenstad en de Delftenaren voor de verleende medewerking, sloot de voorzitter de vergadering onder dankbetuiging aan alle aanwezigen voor de enorme belangstelling. Tevens noodigde hij allen, die geen haast hadden, uit, om nog wat gezellig te blijven praten en naar een paar stukken te luisteren, die de *nijogo's* bereid waren ten gehoor te geven.

Notulen der

Algemeene Vergadering op Zaterdag 22 November 1913
ten 2 ure n.m. in Café Hollands te 's-Gravenhage.

Aanwezig waren behalve eenige leden en donateurs een aantal genoodigden, o. a. leden van de „Chin. Vereeniging” en van de Studenten-vereeniging „Setia Tanah Hindia”.

Daar de voorzitter als spreker zou optreden werd het voorzitterschap opgedragen aan den Secr., die de vergadering opende en de aanwezigen welkom heette, in het bijzonder de pas toegetreden leden en donateurs. Een woord van dank aan Pangeran Hangabèhi, die verhinderd was de vergadering bij te wonen, achtte hij niet mispaaft voor de betoonde belangstelling in de Ind. Ver. door als donateur toe te treden. Nadat hij verder medegedeeld had, dat de heeren Cremer en Mr. van Deventer wegens ambtsbezigheden niet tegenwoordig konden zijn, gaf hij het woord aan den inleider, Rⁿ. M^s. Noto Soeroto, die zijn gedachten over „De Eendracht van Indië en Nederland” ontwikkelde.

Over den inhoud van de lezing en de daaropvolgende discussies, waarbij achtereenvolgens de heeren: Douwes Dekker, D^r. Tjipto Mangoenkoesomo, D^r. Apituley, Rⁿ. M^s. A. Soerjopoetro en M^r. Abendanon het woord voerden, wordt verwezen naar No. 1 bundel 2 der berichten en mededeelingen van de Ind. Ver. Daarop werd gepauseerd, waarna onder voorzitterschap van Rⁿ. M^s. Noto Soeroto de punten der huishoudelijke vergadering werden behandeld. De notulen van de vorige vergadering werden voorgelezen, waarop de heer Notodiningrat de volgende opmerkingen maakte:

- 1°. Stelt hij voor om de lezingen, voor zoover ze in druk verschijnen, niet in de notulen weer te geven, maar eenvoudig te verwijzen naar de berichten en mededeelingen.
- 2°. Miste hij daarin zijn verzoek aan den voorzitter om de bestuursverkiezing schriftelijk te doen plaats hebben.

Nadat de notulen gewijzigd en goedgekeurd waren, ging

men over tot behandeling van het eerste punt der agenda.

Daar het minimum vereischte aantal stemmen niet bereikt kon worden, zou de presidentsverkiezing schriftelijk plaats hebben, en wel op de volgende wijze, door den heer Sarengat voorgesteld:

Ieder lid krijgt een in te vullen kaart, waarop niets anders mag staan dan de naam v/d candidaat. Deze kaart moet dan ingevuld in een blanco envelop en deze weer in een ander couvert, toegezonden worden aan het Bestuur. Ter contôle stelde hij verder voor om een verkiezingscommissie te benoemen.

Op aanraden van den heer Ischaq, gesteund door anderen werd besloten, de verkiezing schriftelijk op de door den heer Sarengat aangegeven wijze te doen plaats hebben.

Alvorens tot de andere punten van de agenda over te gaan, wenschte de heer Tjipto Mangoenkoesoemo eenige principieele punten behandeld te zien. Hij vroeg den voorzitter, of er reeds pogingen werden aangewend om, met het oog op art. 2 sub. c. der Statuten, voeling te houden met Ned. Oost Indië. Nu in de Indische samenleving zulke krachtige geestesstroomingen en volksbewegingen zijn ontstaan, is het Bestuur der Ind. Ver. verplicht om zich met de leiders in verbinding te stellen.

De voorzitter deelde hierop mede, dat er reeds een drukke correspondentie bestond tusschen de I. V. en B. O. en dat er stukken over en weer werden gestuurd en ontvangen. Ten aanzien van de S. I. vroeg hij de pas aangekomen leden op welke wijze het Bestuur zich daarmee in verbinding kon stellen. De heer Tjipto was bevredigd met hetgeen gedaan was, doch was niet tevreden met het resultaat. De Ind. Ver. dient de belangen van een volksbeweging als de S. I. te behartigen.

De heer Tangkau vroeg, welk standpunt het Bestuur innam ten aanzien van de I. P. en de S. I. Natuurlijk heeft ieder lid niet in alle opzichten met het Bestuur mee te gaan, maar voor zoover hij wist, was er steeds nog geen standpunt door het bestuur ingenomen.

De voorzitter antwoordde hierop, dat hij slechts zijn persoonlijke meening kon mededeelen, daar ieder lid vrij moet zijn in zijn oordeel. Tegenover de S. I. staat hij sympathiek, voor zoover deze vereeniging de economische opheffing van den inlander beoogt. Ook met de I. P. kan hij meegaan, doch alleen voor zoover zij rassenwaan en overheerschersillusie's tracht uit te roeien, maar kan zich moeilijk met de gevolgde werkwijze vereenigen.

De heer Sarengat kreeg het woord en meende dat de I. V. geen standpunt kon innemen, omdat zij zich met de genoemde vereenigingen nog niet in verbinding had gesteld. Ten opzichte van de S. I. staat spreker en met hem de meeste Delftsche leden sympathiek, getuige de eerste lezing in de afdeeling Delft, die over de S. I. handelde.

De voorzitter gaf hierop te kennen, dat er pogingen in het werk gesteld zouden worden om met de leiders van de S. I. in verbinding te staan. Verder vroeg en kreeg hij de goedkeuring der vergadering om zijn rede op de gewone wijze te publiceeren. Op voorstel v/d heer Tjipto zouden de discussies naar aanleiding van de voordracht in de publicatie's opgenomen worden.

Overgaande tot het 2e punt van de agenda stelde de president voor om de 4 eerste publicaties tot één bundel te vereenigen en de zes volgende tot een tweeden, en vervolgens ieder 10 achtereenvolgende tot één bundel om zodoende de leden en de donateurs in de gelegenheid te stellen, de berichten en mededeelingen der I. V. in boekdeelen samen te voegen. Met het oog hierop zullen voortaan de nummers doorlopend gepagineerd worden tot en met het laatste nummer van elken bundel of boekdeel. Verder wenschte hij om aan een orgaan der I. V. tegemoet te komen, dat bijdragen van leden of donateurs in den vorm van bijlagen in de publicaties opgenomen kunnen worden. Het advies v/d heer Tjipto aan de I. V. om zich bij een reeds bestaand blad aan te sluiten, werd door de vergadering verworpen, daar ze meende, dat de vereeniging de verantwoordelijkheid niet op zich kan

nemen en de leden niet in staat zijn om een geregelde blad-vulling in te zenden.

Dan stelde de president voor om de jaarverslagen van de Secr. en Penningmeester alsmede het verslag van de verificatie-commissie in de laatste publicatie van elk vereenigingsjaar en de notulen in elke eerstvolgende publicatie op te nemen. Na een hoofdelijke stemming werd het voorstel aangenomen. Daarop volgde de voorlezing van het verslag der verificatiecommissie dat met de jaarverslagen van secr. en penningm. tegelijk met de rede van Rⁿ. M^s. Noto Soeroto zou verschijnen.

De heer Soewardie deelde mede, dat er een tijdschrift over landbouw verschenen was, onder redactie van de heeren Tjokro Aminoto, Achmad en Ali, dat hij het bestuur aanbeval voor het archief der I.V. De voorzitter zou trachten een geregelde toezending van genoemd tijdschrift en de *Goeroe desa* van B. O. te verkrijgen.

Hierna merkte de heer van Lohuizen op, dat, daar het nieuwe bestuur nog niet samengesteld was, het oude zijn taak op zich moest nemen om een werkprogram en een begrooting voor het volgende vereenigingsjaar vast te stellen.

De voorzitter gaf hiermede zijn instemming te kennen.

Het voorstel v/d heer Soewardi om door middel van inteekenbiljetten voor de publicaties vaste abonné's te krijgen zou door het Bestuur in overweging worden genomen.

Niets meer aan de orde zijnde sloot de voorzitter de vergadering.

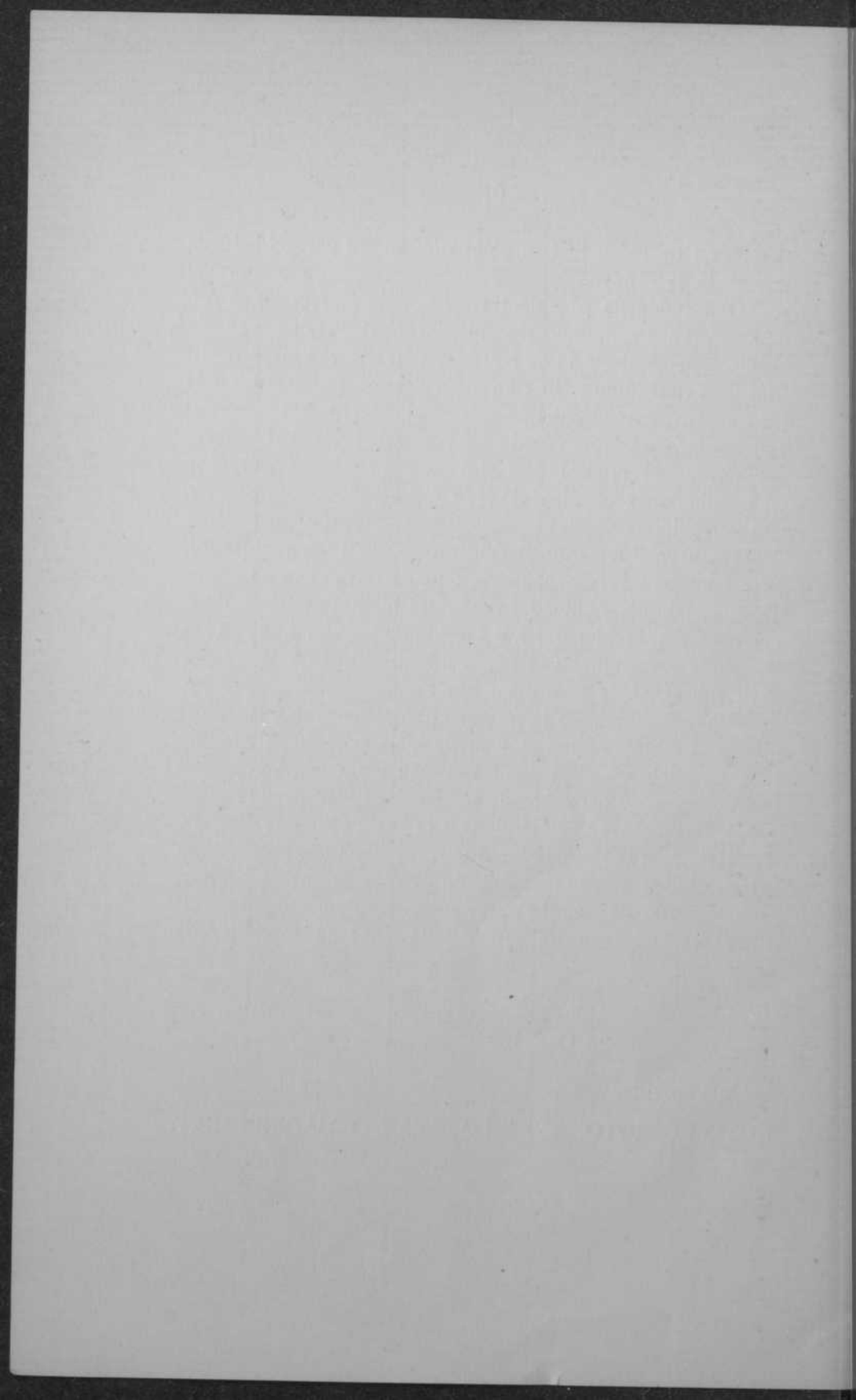
Aldus goedgekeurd op de vergadering van
20 Dec. 1913.

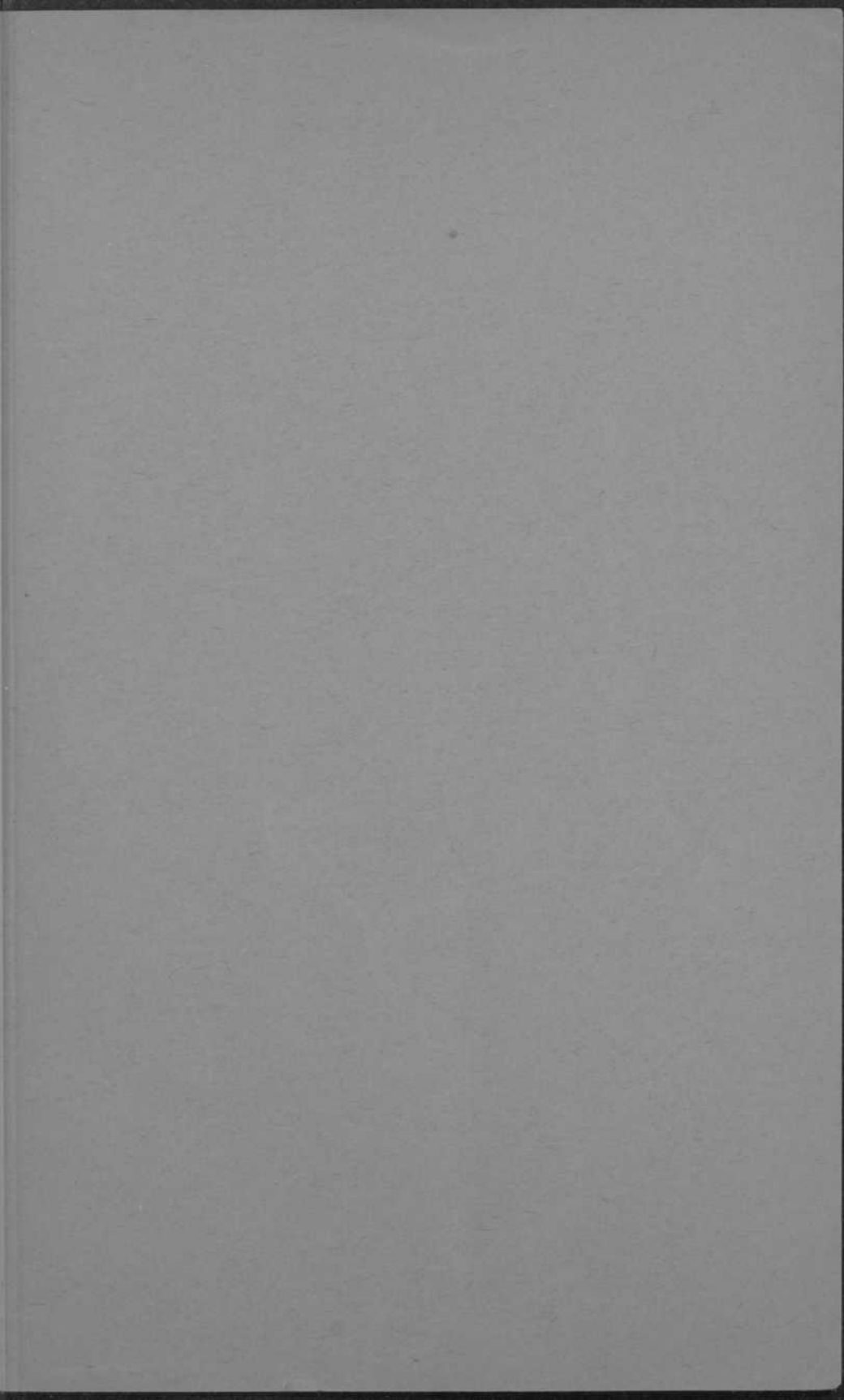
De Voorzitter

De Secretaris

NOTO SOEROTO.

LOEKMAN DJAJADININGRAT.

Bij denzelfden uitgever zijn nog verkrijgbaar:

Indische Vereeniging. Voordrachten en Mededeelingen.

- No. 1. De gedachten van Raden Adjeng Kartini als richtsnoer voor de Indische Vereeniging,
door R. M. Noto Soeroto à f 0.25
- No. 2. Het samengaan van alle volkeren op den weg van vooruitgang. Beschouwingen in verband met het Rassencongres te Londen in Juli 1911,
door Mr. J. H. Abendanon à f 0.25
- No. 3. De Indische Partij en de „Open Brief aan de Landgenooten” van Dr. Tjipto Mangoenkoesomo,
door R. M. Noto Soeroto à f 0.25
- No. 4. Onderwijs voor de Inlanders in onze Koloniën,
door H. M. van Haften à f 0.25

Deze vier nummers vormen den eersten bundel.

- No. 5. De Eendracht van Indië en Nederland,
door R. M. Noto Soeroto à f 0.30